

Þegar niðurstöður kallast á:
þekking, umfjöllun og orðræða um heimilisofbeldi

**Málstofa Barnaverndarstofu, Barnaverndar
Reykjavíkur og
félagsráðgjafardeildar HÍ um barnavernd
2. nóv. 2009**

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 1

Rannsóknarsnið

Að rannsaka almenna þekkingu og skilning á ofbeldi á Spurningarlistar í skólum

Að rannsaka þekkingu, skilning, reynslu og ráð barna sem hafa búið við ofbeldi á heimilum Viðtalsathugun.

Athugun á umfjöllun prentmiðla Orðræðugreining

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 2

Rannsóknin Þekking barn á ofbeldi á heimilum Reynsla og afrakstur (obh)

- 2005: Hvað sögðu rannsóknir, hvernig var umfjöllun fagstétta?
- 2006: Könnun – þekking og skilningur barna og unglunga hér á landi. Samanburður við tvær aðrar kannanir.
- 2007: Vilja grunnskólakrakkar fræðast um obh í skólanum?
- 2008: Eigin reynsla barna og unglunga.
- 2008/09: Umfjöllun um obh í dagblöðum.
- Niðurstöður hinna ýmsu hluta
- Hagnýting

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 3

Úrtök, gögn, tími

Tegund rannsókna	úrtök	Hvenær fór oflun gagna fram?	Hvernig var gagnaöflunin?
Könnun Spurningarlistar	1125 börn/unglingar í 4. – 10. bekk ¹⁾	2006	Skólakönnun
Viðtöl	15 börn og unglingar, 5 meður, 7 fjölskyldur	2007 - 2009	Auglýst eða viðmælendur buðu sig fram
Athugun á prentuðum gögnum	3 dagblöð, eitt vikublað ²⁾	Mai – April 30th 2005 Jan – Júní 2008	Rannskendur söfnuðu og úrklippuþjónusta.

1) Lagskipt klasaúrtak 13 skóla, 4 landsvæði,
2) Stærstu morgunblöðin, DV, stærsta vikublaðið

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 4

Um gagnaöflun: Velgengi og hindranir

- Könnun var tekið vel í flestum skólum og skólaskrifstofum. Þó undantekning...
- Viðtölin: Tímabrekk en flestir tjáðu áhuga. Engin börn með annan en íslenskan uppruna!
- Almennur áhugi, fjölmiðla, samtaka, og fagstétta, á erlendum og innlendum ráðstefnum

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 5

Viðtöl með reynslu barna og unglunga í brennidepli Ungt fólk þar sem ofbeldi hafði verið á heimilinu

Auglýst var eftir viðmælendum á ensku og íslensku

UNIVERSITY OF ICELAND
SCHOOL OF EDUCATION

Would you like to take part in a research project about "Childhood Experiences of Domestic Violence"?

We wish to speak to children who have experienced domestic violence in their homes and to their parents. The experience will be the subject of research at the School of Education, University of Iceland. The research will be carried out by children who are to be interviewed about their experiences. The research will be carried out by children who are to be interviewed about their experiences. The research will be carried out by children who are to be interviewed about their experiences.

Leitað var eftir viðmælendum á fjölbreyttan hátt : hjá þjónustustofnunum, einstaklingum, og höpum :

- Félagsþjónusta sveitarfélaga víða
- Barnavernd R.
- Fagstéttum (skólahjúkranfræðingum, ráðgjöfum o.fl.
- Félögum sem berjast gegn ofbeldi
- Fjölskylduráðgjöf
- Alþjóðahúsi
- Starfandi félagsráðgjöfum, lög- og sálfræðingum
- Í gegnum perónuleg kynni.
- Uppl. var miðlað á ráðstefnum
- Viðtöl í fjölmiðlum

Skilyrði f. þátttöku: Ofbeldið skyldi vera hætt. Þátttakan skyldi ekki ógna fjölskyldulífni

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 6

Viðtölin erfitt reyndist að útvega viðmælendur

- Renndum blint í sjóinn, áætlað var að ná til 30 viðmælenda.
- Leitinn stóð 1 ½ ár!
- Viðmælendur, 2007 – 2009, komu frá eða gegnum:
- Kvænnaathvarf (1 fjölskylda), sjálfstætt starfandi sálfræðingi (1), félagsþjónustu (1), námsráðgjafa (1), persónuleg kynni (1), móðir bauð fram sig og börn sín beint samband (2).
- Börn og unglingar, 9 – 19 ára
- Mæður 30 – 45 ára
- Fókus á reynslu, upplifun og áhrif á börnin og unglingana.
- Lítum á niðurstöður

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

7

Könnun 2006 gekk vel Niðurstöður kynntar 2007

- Yfir helmingur 4. – 6. bekklinga og 9/10 hluti ungmenna eldri en 12 ára þekkti orðið heimilisofbeldi.
- Um helmingur gat útskýrt merkingu orðsins.
- Hvar heyra þau um þetta? Meirihluti í sjónvarpi eða skóla. Færri hjá foreldrum og vinum sem er svipað og í Bretlandi og Sviss.
- Tæpur fjórðungur svarenda óháð aldri sagðist þekkja einhvern sem hefði orðið fyrir ofbeldi á heimili.
- Ofbeldi f.o.f. líkamlegt. Almennt talið óásættanlegt milli foreldra og kemur fram skýrari afstaða en í bresku könnuninni.
- Þátttakendur tóku áfáráttarlausari afstöðu gegn líkamlegu ofbeldi en til hótana og stjórnum.
- Fleiri stúlkur en drengir telja þó hótanir um líkamsmeiðingar til ofbeldis óháð kyni geranda.
- Kynjámunur er skýr í mörgum atriðum, sérlega meðal unglunga.
- Ályktun: Þekking er forsenda iðgrundunar.

Önnur birt skrif:
Ritið Rannsóknir í félagsvísindum, VIII og Tímarit hjúkrunarfræðinga des. 2008.

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

8

Ofbeldi á heimilum og hlutverk grunnskólans: sjónarhorn barna og unglunga

Inga S. Ingibjargardóttir B.Ed. ritgerð Menntavísindasviði, 2007

N= 1125 börn og unglingar (þekking barna...könnun 2007).
Tvær rannsóknarspurningar:
hvort börn og unglingar myndu leita til kennara eða starfsmanna grunnskóla ef ofbeldi væri á heimilum þeirra,
hvort börn og unglingar vilja fá fræðslu í skólum um ofbeldi á heimilum og ef svo er, hvað vilja þau læra.

Niðurstöðurnar sýna að:

Mikill meirihluti svarenda vilja fá fræðslu í skóla og hafa skýrar hugmyndir um hvað þau vilja fá fræðslu um.
Grunnskólanemendur eru ekki líklegir til þess að leita til kennara eða annarra starfsmanna skóla með áhyggjur sínar.

Þessar niðurstöður ríma við eiginlegar niðurstöður í M.Ed. ritgerð. →→

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

9

Ofbeldi á heimilum og líðan unglunga í skóla

Nanna Þóra Andrésdóttir M.Ed. ritgerð í uppeldis- og menntunarfræðum m. áherslu á sérkennslu, 2008*

- Markmið rannsóknarinnar var að athuga reynslu og upplifun unglunga af ofbeldi á heimilum. Hún miðaði að því að fá fram sjónarmið viðmælendanna, með áherslu á líðan í skólanum á meðan ofbeldi stóð yfir
- Rætt var við fimm unglunga á aldrinum 13-17 ára og tilvikin greind nákvæmlega. Afturvirk rannsókn

NIÐURSTÖÐURNAR:

1. HEIMILIÐ OFBELDID:
  - Ofbeldið var í senn oftast líkamlegt og andlegt og stóð yfir í 3- 10 ár.
  - Það einkenndist af mikilli stjórnsemi ofbeldismannsins á heimilinu sem var faðir eða stjúpaðir.
  - Þau lifðu í stöðugum ótta um næstu atvik. Sumum var haldið einangruðum frá vinum og voru undir miklu eftirliti ofbeldismannsins.
  - Öll óskuðu þess að ofbeldismaðurinn færi af heimilinu.
  - Þau brugðust öll við ofbeldinu.*
2. SKÓLINN LÍÐAN:
  - Leið vel í skólanum á meðan ofbeldi var heima fyrir.
  - Upplifðu skólanum sem grófastað. Félagar og vinir voru mikilvægir.

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

10

Athugun á efni dagblaða – vikurits Markmið: Að athuga sýn á og umfjöllun um börn og heimilisofbeldi í prentmiðlum

Í rannsóknnum á þessu efni er stundum vikið að áhrifum orðræðu í samfélaginu. Oft hefur mikilvægi hennar verið undirstrikað án þess að orðræða sé athuguð (Mason og Fattore, 2005). Slíkar ábendingar kveiktu þá hugmynd að einn hluti rannsóknarinnar skyldi fjalla um það.

Í yfirliti Överlien (2007) kom fram að fjöldi birtra fræðigreina á árunum 1997-2007 hafði tvöfaldast samanborið við tímabilið 1975-1995. Grein í Nordisk sosialt arbeid.

Hér var stuðst við sömu leitarorð og gagnagrunna. Niðurstaða: Rannsóknir á orðræðu prentmiðla út frá sjónarhóli barna eru fáar sem engar. (Rannsóknaryfirlit Margrétar Sveinsdóttir, 2008, óbirt.)

Tveim rýnihópum unglunga komið á til að móta leiðarþræði. Þar kom m.a. fram sú skoðun að dagblöðin vernduðu ofbeldismennina.

Barfoed (2008), sænskur blaðamaður og félagsráðgjafi, rannsakaði frásagnir um ættleiðingar barna og valdi m.a. dagblöð til að skoða almenna umfjöllun fyrir doktorsritgerð sína. Hún vill meina að dagblöð miðli vel menningartengdri hversdagsorðræðu og orðræðu sem getur talist almenn og traust (doktorsritg. í Lundi).

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

11

Úrtak og nokkrar niðurstöður í 1. hluta þessarar athugunar

- 94 greinar, 75 (80%) snúa m.a. að börnum og unglingum, 20% nefna þau ekki.
- 29 greinar (31%) nefna áhrif ofbeldis á börn.
- Stúlkur / drengir: 67% /37%
- Algengasti aldur sem er nefndur: 10 – 12 ára

Yfirlit yfir dreifingu á birtingarform ofbeldis sem umræddir miðlar fjalla um jan. – apríl 2008 sýnir mikinn fókus á kynferðislegt ofbeldi sem fjallað er um í 56% greina; til samanburðar er fjallað um líkamlegt ofbeldi í 6% greina.

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

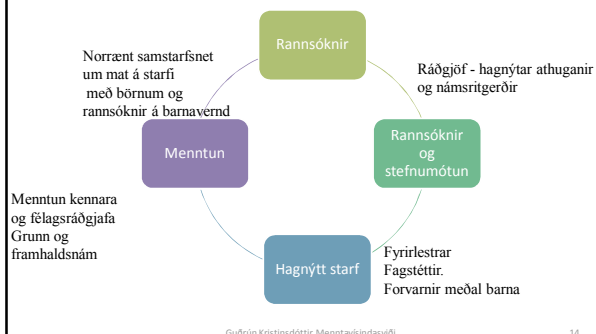
12

Ólík sýn

Hvað helurðu að sé átt við þegar talað er um heimilisofbeldi?	Svör í 4.-6. bekk %	Svör í 7. – 10 bekk %
F.o.f. líkamlegt	15	13
Foreldrar og eldri systkini meiða börn	19	31
Kynferðislegt	2	6
Önnur svör	64	50

Í samanburði við fyrrgreinda dreifingu vekur athygli vekur ólík sýn barna og umfjöllun umræddra miðla. Umfjöllun samrýmist ekki sýn svarenda okkar í könnun 2006.

Verkefninu ekki að fullu lokið en hefur leitt til fjölbreyttrar nýtingar niðurstaðna

Þegar niðurstöður kallast á...

Þegar litið er til misræmis og samræmis í niðurstöðum

- Málefnið enn talsvert viðkvæmt. Hvernig e?r umfjöllunin?
- Sum efnisvið eru þöggud, önnur skeggrædd.
  - Börn
  - Drengir sem verða fyrir kynferðisofbeldi,
  - Konur sem beita ofbeldi,
  - Fólk af öðrum en íslenskum uppruna.
- Börn og unglíngar leggja áherslu á líkamlegt ofbeldi, kerfin og fjölmiðlar á kynferðislegt ofbeldi.
- Þekking barna og unglínga er til staðar.
- Uppsprettur þekkingarinnar. Nauðsyn á aðgæslu og stuðningi fullorðinna við úrvinnsluna.

Þegar niðurstöður kallast á:
þekking, umfjöllun og orðræða um heimilisofbeldi

Málstofa Barnaverndarstofu, Barnaverndar
Reykjavíkur og
félagsráðgjafardeildar HÍ um barnavernd
2. nóv. 2009

Rannsóknarsnið

Að rannsaka almenna þekkingu og skilning á ofbeldi á Spurningarlistar í skólum

Að rannsaka þekkingu, skilning, reynslu og ráð barna sem hafa búið við ofbeldi á heimilum Viðtalsathugun.

Athugun á umfjöllun prentmiðla
Orðræðugreining

Rannsóknin *Pekking barn á ofbeldi á heimilum*

Reynsla og afrakstur (obh)

1. 2005: Hvað sögðu rannsóknir, hvernig var umfjöllun fagstétta?
2. 2006: Könnun – þekking og skilningur barna og unglinga hér á landi. Samanburður við tvær aðrar kannanir.
3. 2007: Vilja grunnskólakrakkar fræðast um obh í skólanum?
4. 2008: Eigin reynsla barna og unglinga.
5. 2008/09: Umfjöllun um obh í dagblöðum.
6. Niðurstöður hinna ýmsu hluta
7. Hagnýting

Úrtök, gögn, tími

Tegund rannsóknar	úrtök	Hvenær fór öflun gagna fram?	Hvernig var gagnaöflunin?
Könnun Spurningalistar	1125 börn/unglingar í 4. – 10. bekk ¹⁾	2006	Skólakönnun
Viðtöl	15 börn og ungl- ingar, 5 mæður, 7 fjölskyldur	2007 - 2009	Auglýst eða viðmælendur buðu sig fram
Athugun á prentuðum gögnum	3 dagblöð, eitt vikublað ²	Mai – April 30th 2005 Jan – Júní 2008	Rannaskendur söfnuðu og úrklippupjónusta.

- 1) Lagskipt klasaúrtak 13 skóla, 4 landssvæði,
- 2) Stærstu morgunblöðin, DV, stærsta vikublaðið

Um gagnaöflun: Velgengi og hindranir

- Könnun var tekið vel í flestum skólum og skólaskrifstofum. Þó undantekning...
- Viðtölin: Tímafrekt en flestir tjáðu áhuga. Engin börn með annan en íslenskan uppruna!
- Almennur áhugi, fjölmiðla, samtaka, og fagstétta, á erlendum og innlendum ráðstefnum

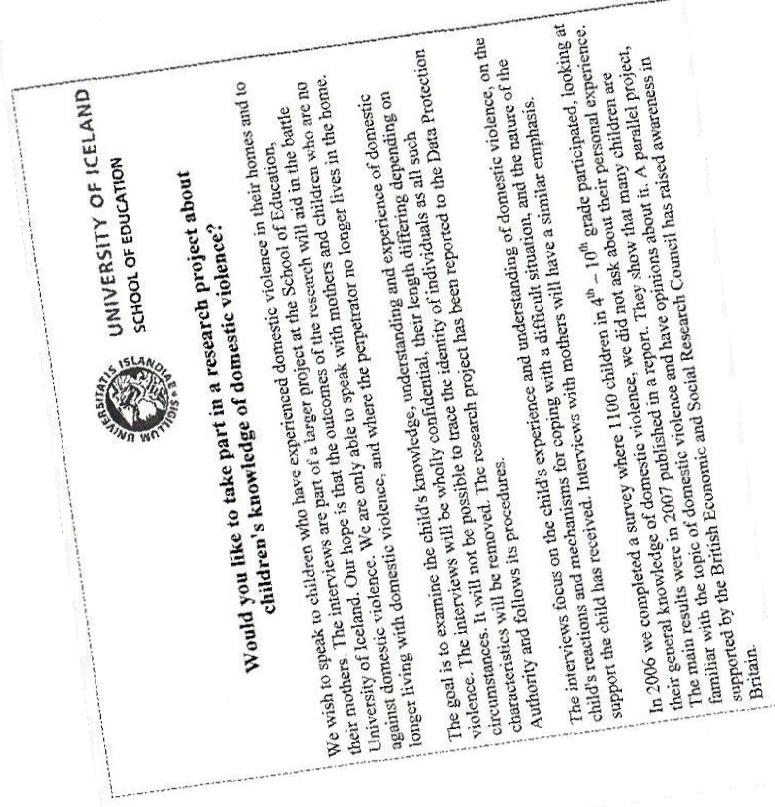
Viðtöl með reynslu barna og unglinga í brennidepli Ungt fólk þar sem ofbeldi hafði verið á heimilinu

Auglýst var eftir viðmælendum á ensku og íslensku

Leitað var eftir viðmælendum á fjölbreyttan hátt : hjá þjónustustofnunum, einstaklingum, og hópum :

- Félagsþjónustu sveitarfélaga víða
- Barnavernd R.
- Fagstéttum (skólahjúkruanfræðingum, ráðgjöfum o.fl.
- Félögum sem berjast gegn ofbeldi
- Fjölskylduráðgjöf
- Alþjóðahúsi
- Starfandi félagsráðgjöfum, lög- og sálfræðingum
- Í gegnum perónuleg kynni.
- Uppl. var miðlað á ráðstefnum
- Viðtöl í fjölmiðlum

Skilyrði f. þátttöku: Ofbeldið skyldi vera hætt.
Þátttakan skyldi ekki ógna fjölskyldulífínu

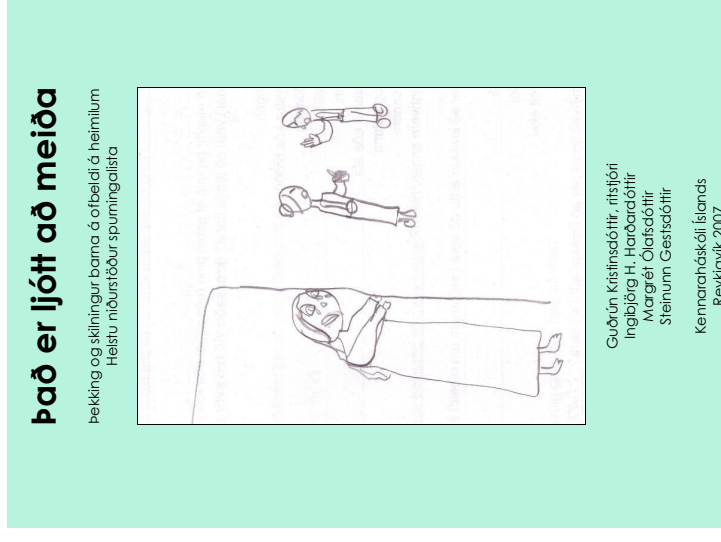
Viðtölin

erfitt reyndist að útvega viðmælendur

- Renndum blint í sjóinn, áætlað var að ná til 30 viðmælenda.
- Leitinn stóð 1 ½ ár!
- Viðmælendur, 2007 – 2009, komu frá eða gegnum:
  - Kvænnaathvarf (1 fjölskylda), sjálfstætt starfandi sálfræðingi (1), félagsþjónustu (1), námsráðgjafa (1), persónuleg kynni (1), móðir bauð fram sig og börn sín beint samband (2).
- Börn og unglingar, 9 – 19 ára
- Mæður 30 – 45 ára
- Fókus á reynslu, upplifun og áhrif á börnin og unglingana.
- Lítum á niðurstöður

Könnun 2006 gekk vel Niðurstöður kynntar 2007

- Yfir helmingur 4. – 6. bekkinga og 9/10 hluti ungmenna eldri en 12 ára þekkti orðið heimilisofbeldi.
- Um helmingur gat útskýrt merkingu orðsins.
- Hvar heyra þau um þetta? Meirihluti í sjónvarpi eða skóla. Færri hjá foreldrum og vinum sem er svipað og í Bretlandi og Sviss.
- Tæpur fjórðungur svarenda óháð aldri sagðist þekkja einhvern sem hefði orðið fyrir ofbeldi á heimili.
- Ofbeldi f.o.f. líkamlegt. Almennt talið óásættanlegt milli foreldra og kemur fram skýrari afstaða en í bresku könnuninni.
- Þátttakendur tóku afdráttarlausari afstöðu gegn líkamlegu ofbeldi en til hótana og stjórnunar.
- Fleiri stúlkur en drengir telja þó hótanir um líkamsmeiðingar til ofbeldis óháð kyni geranda.
- Kynjamunur er skýr í mörgum atriðum, sérlega meðal unglunga.
- Ályktun: Þekking er forsenda ígrundunar.

Önnur birt skrif:
Ritið Rannsóknir í félagsvísindum, VIII
og Tímarit hjúkrunarfræðinga
des. 2008.

Ofbeldi á heimilum og hlutverk grunnskólans: sjónarhorn barna og unglunga

Inga S. Ingibjargardóttir B.Ed. ritgerð Menntavísindasvið, 2007

N= 1125 börn og unglingar (þekking barna...,könnun 2007).

Tvær rannsóknarspurningar:

hvort börn og unglingar myndu leita til kennara eða starfsmanna grunnskóla ef ofbeldi væri á heimilum þeirra,

hvort börn og unglingar vilja fá fræðslu í skólum um ofbeldi á heimilum og ef svo er, hvað vilja þau læra.

Niðurstöðurnar sýna að:

Mikill meirihluti svarenda vilja fá fræðslu í skóla og hafa skýrar hugmyndir um hvað þau vilja fá fræðslu um.

Grunnskólanemendur eru ekki líklegir til þess að leita til kennara eða annarra starfsmanna skóla með áhyggjur sínar.

Þessar niðurstöður ríma við eigindlegar niðurstöður í M.Ed. ritgerð. → →

Ofbeldi á heimilum og líðan unglinga í skóla

Nanna Póra Andrésdóttir M.Ed. ritgerð í uppeldis- og menntunarfræðum m. áherslu á sérkennslu, 2008*

- Markmið rannsóknarinnar var að athuga reynslu og upplifun unglinga af ofbeldi á heimilum. Hún miðaði að því að fá fram sjónarmið viðmælendanna, með áherslu á líðan í skólanum á meðan ofbeldið stóð yfir
- Rætt var við fimm unglinga á aldrinum 13-17 ára og tilvikin greind nákvæmlega. Afturvirk rannsókn

NIÐURSTÖÐURNAR:

1. HEIMILIÐ OFBELDIÐ:

- Ofbeldið var í senn oftast líkamlegt og andlegt og stóð yfir í 3- 10 ár.
- Það einkenndist af mikilli stjórnsemi ofbeldismannsins á heimilinu sem var faðir eða stjúppfaðir.
- Þau lifðu í stöðugum ótta um næstu atvik. Sumum var haldið einangruðum frá vinum og voru undir miklu eftirliti ofbeldismannsins.
- Öll óskuðu þess að ofbeldismaðurinn færi af heimilinu.
- Þau brugðust öll við ofbeldinu.*

2. SKÓLINN LÍÐAN:

- Leið vel í skólanum á meðan ofbeldi var heima fyrir.
- Upplifðu skólann sem griðastað. Félagar og vinir voru mikilvægir.

Athugun á efni dagblaða – vikurits

Markmið: Að athuga sýn á og umfjöllun um börn og heimilisofbeldi í prentmiðlum

Í rannsóknnum á þessu efni er stundum vikið að áhrifum orðræðu í samfélaginu. Oft hefur mikilvægi hennar verið undirstrikað **án þess** að orðræða sé athuguð (Mason og Fattore, 2005). Slíkar ábendingar kveiktu þá hugmynd að einn hluti rannsóknarinnar skyldi fjalla um það.

Í yfirliti Överlien (2007) kom fram að fjöldi birtra fræðigreina á árunum 1997-2007 hafði tvöfaldast samanborið við tímabilið 1975-1995. Grein í Nordisk sosialt arbeid.

Hér var stuðst við sömu leitarorð og gagnagrunna. Niðurstaða: Rannsóknir á orðræðu prentmiðla út frá sjónarhóli barna eru fáar sem engar. (Rannsóknaryfirlit Margrétar Sveinsdóttir, 2008,óbirt.)

Tveim rýnihópum unglinga komið á til að móta leiðarbræði.

Þar kom m.a. fram sú skoðun að dagblöðin vernduðu ofbeldismennina.

Barfoed (2008), sænskur blaðamaður og félagsráðgjafi, rannsakaði frásagnir um ættleiðingar barna og valdi m.a. dagblöð til að skoða almenna umfjöllun fyrir doktorsritgerð sína. Hún vill meina að dagblöð miðli vel menningartengdri hversdagsorðræðu og orðræðu sem getur talist almenn og traust (doktorsritg. í Lundj).

Úrtak og nokkrar niðurstöður í 1. hluta þessarar athugunar

- 94 greinar, 75 (80%) snúa m.a. að börnum og unglingum, 20% nefna þau ekki.
  - 29 greinar (31%) nefna áhrif ofbeldis á börn.
  - Stúlkur / drengir: 67% /37%
  - Algengasti aldur sem er nefndur: 10 – 12 ára
- Yfirlit yfir dreifingu á birtingarform ofbeldis sem umræddir miðlar fjalla um jan. – apríl 2008 sýnir mikinn fókus á kynferðislegt ofbeldi sem fjallað er um í 56% greina; til samanburðar er fjallað um líkamlegt ofbeldi í 6% greina.

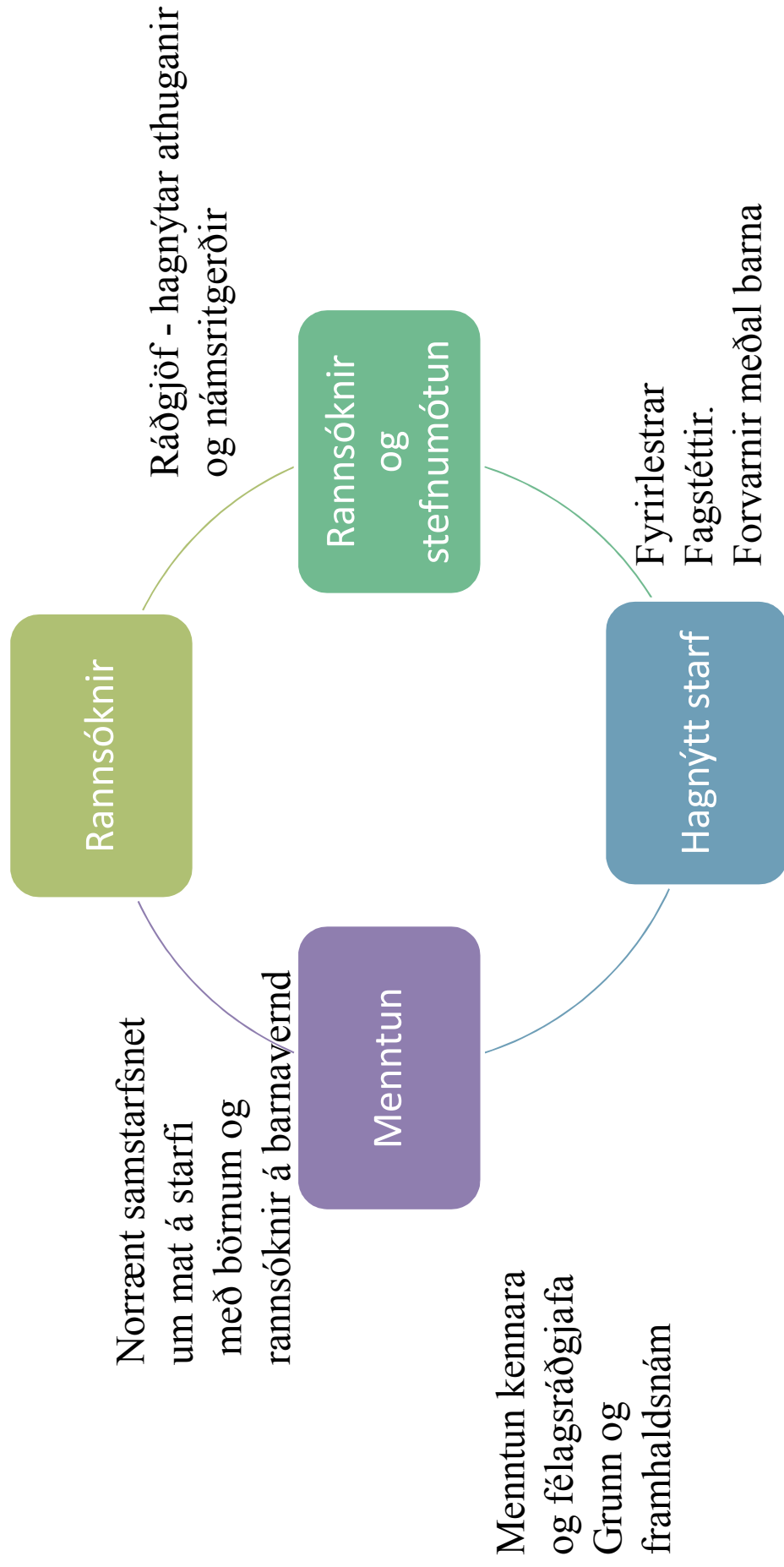
Ólík sýn

Hvað helurðu að sé átt við þegar talað er um heimilisofbeldi?	Svör í 4.-6. bekk %	Svör í 7. – 10 bekk %
F.o.f. líkamlegt	15	13
Foreldrar og eldri systkini meiða börn	19	31
Kynferðislegt	2	6
Önnur svör	64	50

Í samanburði við fyrrgreinda dreifingu vekur athygli vekur ólík sýn barna og umfjöllun umræddra miðla. Umfjöllun samrýmist ekki sýn svarenda okkar í könnun 2006.

Verkefninu ekki að fullu lokið en hefur leitt til fjölbreyttrar nýtingar niðurstaðna

Þegar niðurstöður kallast á...

Þegar litið er til misræmis og samræmis í niðurstöðum

- Málefnið enn talsvert viðkvæmt. Hvernig e?r umfjöllunin?
- Sum efnisvið eru þöggúð, önnur skeggrædd.
  - Börn
  - Drengir sem verða fyrir kynferðisofbeldi,
  - Konur sem beita ofbeldi,
  - Fólk af öðrum en íslenskum uppruna.
- Börn og unglingar leggja áherslu á líkamlegt ofbeldi, kerfin og fjölmiðlar á kynferðislegt ofbeldi.
- Þekking barna og unglinga er til staðar.
- Uppsprettur þekkingarinnar. Nauðsyn á aðgæslu og stuðningi fullorðinna við úrvinnsluna.

Þegar niðurstöður kallast á:
þekking, umfjöllun og orðræða um heimilisofbeldi

**Málstofa Barnaverndarstofu, Barnaverndar
Reykjavíkur og
félagsráðgjafardeildar HÍ um barnavernd
2. nóv. 2009**

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 1

Rannsóknarsnið

Að rannsaka almenna þekkingu og skilning á ofbeldi á Spurningarlistar í skólum

Að rannsaka þekkingu, skilning, reynslu og ráð barna sem hafa búið við ofbeldi á heimilum Viðtalsathugun.

Athugun á umfjöllun prentmiðla Orðræðugreining

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 2

Rannsóknin Þekking barn á ofbeldi á heimilum
Reynsla og afkastur (obh)

1. 2005: Hvað sögðu rannsóknir, hvernig var umfjöllun fagstétta?
2. 2006: Könnun – þekking og skilningur barna og unglunga hér á landi. Samanburður við tvær aðrar kannanir.
3. 2007: Vilja grunnskólakrakkar fræðast um obh í skólanum?
4. 2008: Eigin reynsla barna og unglunga.
5. 2008/09: Umfjöllun um obh í dagblöðum.
6. Niðurstöður hinna ýmsu hluta
7. Hagnýting

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 3

Úrtök, gögn, tími

Tegund rannsókna	úrtök	Hvener fór öflun gagna fram?	Hvernig var gagnaöflunin?
Könnun Spurningarlistar	1125 börn/unglingar í 4. – 10. bekk ¹⁾	2006	Skólakönnun
Viðtöl	15 börn og unglingar, 5 meður, 7 fjölskyldur	2007 - 2009	Auglýst eða viðmælendur buðu sig fram
Athugun á prentuðum gögnum	3 dagblöð, eitt vikublað ²⁾	Mai – April 30th 2005 Jan – Júní 2008	Rannskendur söfnuðu og úrklippuþjónusta.

1) Lagskipti klasaúrtak 13 skóla, 4 landssvæði,
2) Stærstu morgunblöðin, DV, stærsta vikublaðið

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 4

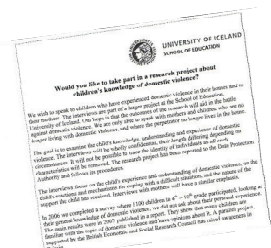
Um gagnaöflun: Velgengi og hindranir

- Könnun var tekið vel í flestum skólum og skólaskrifstofum. Þó undantekning...
- Viðtölin: Tímabreitt en flestir tjáðu áhuga. Engin börn með annan en íslenskan uppruna!
- Almennur áhugi, fjölmiðla, samtaka, og fagstétta, á erlendum og innlendum ráðstefnum

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 5

Viðtöl með reynslu barna og unglunga í brennidepli Ungt fólk þar sem ofbeldi hafði verið á heimilinu

Auglýst var eftir viðmælendum á ensku og íslensku

UNIVERSITY OF ICELAND
SCHOOL OF EDUCATION

Would you like to take part in a research project about "Abuse & knowledge of domestic violence"?

The purpose of the project is to examine the understanding of domestic violence in the school system. The project will be carried out in the form of interviews with children and young people who have experienced domestic violence or who know someone who has. The project will be carried out in the form of interviews with children and young people who have experienced domestic violence or who know someone who has. The project will be carried out in the form of interviews with children and young people who have experienced domestic violence or who know someone who has.

Leitað var eftir viðmælendum á fjölbreyttan hátt : hjá þjónustustofnunum, einstaklingum, og höpum :

- Félagsþjónusta sveitarfélaga víða
- Barnavernd R.
- Fagstéttum (skólahljúkranfræðingum, ráðgjöfum o.fl.
- Félögum sem berjast gegn ofbeldi
- Fjölskylduráðgjöf
- Alþjóðahúsi
- Starfandi félagsráðgjöfum, lög- og sálfræðingum
- Í gegnum perónuleg kynni.
- Uppl. var miðlað á ráðstefnum
- Viðtöl í fjölmiðlum

Skilyrði f. þátttöku: Ofbeldið skyldi vera hætt. Þátttakan skyldi ekki ógna fjölskyldulífni

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 6

Viðtölin erfitt reyndist að útvega viðmælendur

- Renndum blint í sjóinn, áætlað var að ná til 30 viðmælenda.
- Leitinn stóð 1 ½ ár!
- Viðmælendur, 2007 – 2009, komu frá eða gegnum:
- Kvænnaathvarf (1 fjölskylda), sjálfstætt starfandi sálfræðingi (1), félagsþjónustu (1), námsráðgjafa (1), persónuleg kynni (1), móðir bauð fram sig og börn sín beint samband (2).
- Börn og unglingar, 9 – 19 ára
- Mæður 30 – 45 ára
- Fókus á reynslu, upplifun og áhrif á börnin og unglingana.
- Lítum á niðurstöður

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

7

Könnun 2006 gekk vel Niðurstöður kynntar 2007

- Yfir helmingur 4. – 6. bekklinga og 9/10 hluti ungmenna eldri en 12 ára þekkti orðið heimilisofbeldi.
- Um helmingur gat útskýrt merkingu orðsins.
- Hvar heyra þau um þetta? Meirihluti í sjónvarpi eða skóla. Færri hjá foreldrum og vinum sem er svipað og í Bretlandi og Sviss.
- Tæpur fjórðungur svarenda óháð aldri sagðist þekkja einhvern sem hefði orðið fyrir ofbeldi á heimili.
- Ofbeldi f.o.f. líkamlegt. Almenn talið óásættanlegt milli foreldra og kemur fram skýrari afstaða en í bresku könnuninni.
- Þátttakendur tóku áfáráttarlausari afstöðu gegn líkamlegu ofbeldi en til hótana og stjórnunar.
- Fleiri stúlkur en drengir telja þó hótanir um líkamsméiðingar til ofbeldis óháð kyni geranda.
- Kynjámunur er skýr í mörgum atriðum, sérlega meðal unglunga.
- Ályktun: þekking er forsenda í grundun.

Önnur birt skrif:
Ritið Rannsóknir í félagsvísindum, VIII og Tímarit hjúkrunarfræðinga des. 2008.

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

8

Ofbeldi á heimilum og hlutverk grunnskólans: sjónarhorn barna og unglunga

Inga S. Ingibjargardóttir B.Ed. ritgerð Menntavísindasviði, 2007

N= 1125 börn og unglingar (þekking barna...könnun 2007).
Tvær rannsóknarspurningar:
hvort börn og unglingar myndu leita til kennara eða starfsmanna grunnskóla ef ofbeldi væri á heimilum þeirra,
hvort börn og unglingar vilja fá fræðslu í skólum um ofbeldi á heimilum og ef svo er, hvað vilja þau læra.

Niðurstöðurnar sýna að:

Mikill meirihluti svarenda vilja fá fræðslu í skóla og hafa skýrar hugmyndir um hvað þau vilja fá fræðslu um.
Grunnskólanemendur eru ekki líklegir til þess að leita til kennara eða annarra starfsmanna skóla með áhyggjur sínar.

Þessar niðurstöður ríma við eiginlegar niðurstöður í M.Ed. ritgerð. → →

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

9

Ofbeldi á heimilum og líðan unglunga í skóla

Nanna Þóra Andrésdóttir M.Ed. ritgerð í uppeldis- og menntunarfræðum m. áherslu á sérkennslu, 2008*

- Markmið rannsóknarinnar var að athuga reynslu og upplifun unglunga af ofbeldi á heimilum. Hún miðaði að því að fá fram sjónarmið viðmælendanna, með áherslu á líðan í skólanum á meðan ofbeldi stóð yfir
- Rætt var við fimm unglunga á aldrinum 13-17 ára og tilvikin greind nákvæmlega. Áfturvirk rannsókn

NIÐURSTÖÐURNAR:

1. HEIMILIÐ OFBELDID:
  - Ofbeldið var í senn oftast líkamlegt og andlegt og stóð yfir í 3- 10 ár.
  - Það einkenndist af mikilli stjórnsemi ofbeldismannsins á heimilinu sem var faðir eða stjúppaðir.
  - Þau lifðu í stöðugum ótta um næstu atvik. Sumum var haldið einangruðum frá vinum og voru undir miklu eftirliti ofbeldismannsins.
  - Öll óskuðu þess að ofbeldismaðurinn færi af heimilinu.
  - Þau brugðust öll við ofbeldinu.*
2. SKÓLINN LÍÐAN:
  - Leið vel í skólanum á meðan ofbeldi var heima fyrir.
  - Upplifðu skólanum sem grófastað. Félagar og vinir voru mikilvægir.

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

10

Athugun á efni dagblaða – vikurits Markmið: Að athuga sýn á og umfjöllun um börn og heimilisofbeldi í prentmiðlum

Í rannsóknnum á þessu efni er stundum vikið að áhrifum orðræðu í samfélaginu. Oft hefur mikilvægi hennar verið undirstrikað án þess að orðræða sé athuguð (Mason og Fattore, 2005). Slíkar ábendingar kveiktu þá hugmynd að einn hluti rannsóknarinnar skyldi fjalla um það.

Í yfirliti Överlien (2007) kom fram að fjöldi birtra fræðigreina á árunum 1997-2007 hafði tvöfaldast samanborið við tímabilið 1975-1995. Grein í Nordisk sosialt arbeid.

Hér var stuðst við sömu leitarorð og gagnagrunna. Niðurstaða: Rannsóknir á orðræðu prentmiðla út frá sjónarhóli barna eru fáar sem engar. (Rannsóknaryfirlit Margrétar Sveinsdóttir, 2008, óbirt.)

Tveim rýnihópum unglunga komið á til að móta leiðarþræði. Þar kom m.a. fram sú skoðun að dagblöðin vernduðu ofbeldismennina.

Barfoed (2008), sænskur blaðamaður og félagsráðgjafi, rannsakaði frásagnir um ættleiðingar barna og valdi m.a. dagblöð til að skoða almenna umfjöllun fyrir doktorsritgerð sína. Hún vill meina að dagblöð miðli vel menningartengdri hversdagsorðræðu og orðræðu sem getur talist almenn og traust (doktorsrit. í Lundi).

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

11

Úrtak og nokkrar niðurstöður í 1. hluta þessarar athugunar

- 94 greinar, 75 (80%) snúa m.a. að börnum og unglingum, 20% nefna þau ekki.
- 29 greinar (31%) nefna áhrif ofbeldis á börn.
- Stúlkur / drengir: 67% /37%
- Algengasti aldur sem er nefndur: 10 – 12 ára

Yfirlit yfir dreifingu á birtingarform ofbeldis sem umræddir miðlar fjalla um jan. – apríl 2008 sýnir mikinn fókus á kynferðislegt ofbeldi sem fjallað er um í 56% greina; til samanburðar er fjallað um líkamlegt ofbeldi í 6% greina.

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

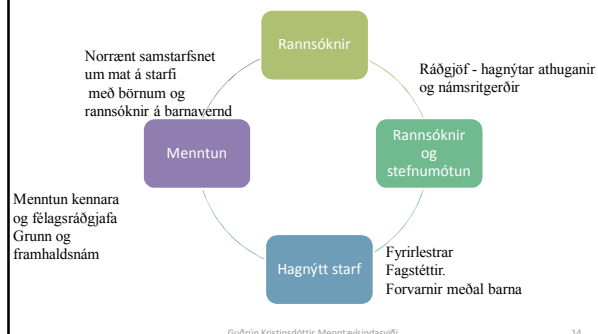
12

Ólík sýn

Hvað helurðu að sé átt við þegar talað er um heimilisofbeldi?	Svör í 4.-6. bekk %	Svör í 7. – 10 bekk %
F.o.f. líkamlegt	15	13
Foreldrar og eldri systkini meiða börn	19	31
Kynferðislegt	2	6
Önnur svör	64	50

Í samanburði við fyrrgreinda dreifingu vekur athygli vekur ólík sýn barna og umfjöllun umræddra miðla. Umfjöllun samrýmist ekki sýn svarenda okkar í könnun 2006.

Verkefninu ekki að fullu lokið en hefur leitt til fjölbreyttrar nýtingar niðurstaðna

Þegar niðurstöður kallast á...

Þegar litið er til misræmis og samræmis í niðurstöðum

- Málefnið enn talsvert viðkvæmt. Hvernig er? umfjöllunin?
- Sum efnisvið eru þöggud, önnur skeggrædd.
  - Börn
  - Drengir sem verða fyrir kynferðisofbeldi,
  - Konur sem beita ofbeldi,
  - Fólk af öðrum en íslenskum uppruna.
- Börn og unglingar leggja áherslu á líkamlegt ofbeldi, kerfin og fjölmiðlar á kynferðislegt ofbeldi.
- Þekking barna og unglunga er til staðar.
- Uppsprettur þekkingarinnar. Nauðsyn á aðgæslu og stuðningi fullorðinna við úrvinnsluna.

**Þegar niðurstöður kallast á:
Þekking, umfjöllun og orðræða um heimilisofbeldi**

**Málstofa Barnaverndarstofu, Barnaverndar
Reykjavíkur og
félagsráðgjafardeildar HÍ um barnavernd
2. nóv. 2009**

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 1

Rannsóknarsnið

Að rannsaka almenna þekkingu og skilning á ofbeldi á Spurningarlistar í skólum

Að rannsaka þekkingu, skilning, reynslu og ráð barna sem hafa búið við ofbeldi á heimilum Viðtalsathugun.

Athugun á umfjöllun prentmiðla Orðræðugreining

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 2

Rannsóknin Þekking barn á ofbeldi á heimilum
Reynsla og afrakstur (obh)

- 2005: Hvað sögðu rannsóknir, hvernig var umfjöllun fagstétta?
- 2006: Könnun – þekking og skilningur barna og unglunga hér á landi. Samanburður við tvær aðrar kannanir.
- 2007: Vilja grunnskólakrakkar fræðast um obh í skólanum?
- 2008: Eigin reynsla barna og unglunga.
- 2008/09: Umfjöllun um obh í dagblöðum.
- Niðurstöður hinna ýmsu hluta
- Hagnýting

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 3

Úrtök, gögn, tími

Tegund rannsókna	úrtök	Hvænær fór öflun gagna fram?	Hvernig var gagnaöflunin?
Könnun Spurningarlistar	1125 börn/unglingar í 4. – 10. bekk ¹⁾	2006	Skólakönnun
Viðtöl	15 börn og unglingar, 5 meður, 7 fjölskyldur	2007 - 2009	Auglýst eða viðmælendur buðu sig fram
Athugun á prentuðum gögnum	3 dagblöð, eitt vikublað ²⁾	Mai – April 30th 2005 Jan – Júní 2008	Rannskendur söfnuðu og úrklippuþjónusta.

1) Lagskipt klasaúrtak 13 skóla, 4 landssvæði,
2) Stærstu morgunblöðin, DV, stærsta vikublaðið

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 4

Um gagnaöflun: Velgengi og hindranir

- Könnun var tekið vel í flestum skólum og skólaskrifstofum. Þó undantekning...
- Viðtölin: Tímabreitt en flestir tjáðu áhuga. Engin börn með annan en íslenskan uppruna!
- Almennur áhugi, fjölmiðla, samtaka, og fagstétta, á erlendum og innlendum ráðstefnum

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 5

Viðtöl með reynslu barna og unglunga í brennidepli Ungt fólk þar sem ofbeldi hafði verið á heimilinu

Auglýst var eftir viðmælendum á ensku og íslensku

Skilyrði f. þátttöku: Ofbeldið skyldi vera hætt. Þátttakan skyldi ekki ógna fjölskyldulífni

Leitað var eftir viðmælendum á fjölbreyttan hátt : hjá þjónustustofnum, einstaklingum, og höpum :

- Félagsþjónusta sveitarfélaga víða
- Barnavernd R.
- Fagstéttum (skólahjúkranfræðingum, ráðgjöfum o.fl.
- Félögum sem berjast gegn ofbeldi
- Fjölskylduráðgjöf
- Alþjóðahúsi
- Starfandi félagsráðgjöfum, lög- og sálfræðingum
- Í gegnum perónuleg kynni.
- Uppl. var miðlað á ráðstefnum
- Viðtöl í fjölmiðlum

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði 6

Viðtölin erfitt reyndist að útvega viðmælendur

- Renndum blint í sjóinn, áætlað var að ná til 30 viðmælenda.
- Leitinn stóð 1 ½ ár!
- Viðmælendur, 2007 – 2009, komu frá eða gegnum:
- Kvænnaathvarf (1 fjölskylda), sjálfstætt starfandi sálfræðingi (1), félagsþjónustu (1), námsráðgjafa (1), persónuleg kynni (1), móðir bauð fram sig og börn sín beint samband (2).
- Börn og unglingar, 9 – 19 ára
- Mæður 30 – 45 ára
- Fókus á reynslu, upplifun og áhrif á börnin og unglingana.
- Lítum á niðurstöður

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

7

Könnun 2006 gekk vel Niðurstöður kynntar 2007

- Yfir helmingur 4. – 6. bekklinga og 9/10 hluti ungmenna eldri en 12 ára þekkti orðið heimilisofbeldi.
- Um helmingur gat útskýrt merkingu orðsins.
- Hvar heyra þau um þetta? Meirihluti í sjónvarpi eða skóla. Færri hjá foreldrum og vinum sem er svipað og í Bretlandi og Sviss.
- Tæpur fjórðungur svarenda óháð aldri sagðist þekkja einhvern sem hefði orðið fyrir ofbeldi á heimili.
- Ofbeldi f.o.f. líkamlegt. Almenn talið óásættanlegt milli foreldra og kemur fram skýrari afstaða en í bresku könnuninni.
- Þátttakendur tóku áfáráttarlausari afstöðu gegn líkamlegu ofbeldi en til hótana og stjórnunar.
- Fleiri stúlkur en drengir telja þó hótanir um líkamsmiðingur til ofbeldis óháð kyni geranda.
- Kynjámunur er skýr í mörgum atriðum, sérlega meðal unglunga.
- Ályktun: Þekking er forsenda ígrundunar.

Önnur birt skrif:
Ritið Rannsóknir í félagsvísindum, VIII og Tímarit hjúkrunarfræðinga des. 2008.

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

8

Ofbeldi á heimilum og hlutverk grunnskólans: sjónarhorn barna og unglunga

Inga S. Ingibjargardóttir B.Ed. ritgerð Menntavísindasviði, 2007

N= 1125 börn og unglingar (þekking barna...könnun 2007).
Tvær rannsóknarspurningar:
hvort börn og unglingar myndu leita til kennara eða starfsmanna grunnskóla ef ofbeldi væri á heimilum þeirra,
hvort börn og unglingar vilja fá fræðslu í skólum um ofbeldi á heimilum og ef svo er, hvað vilja þau læra.

Niðurstöðurnar sýna að:

Mikill meirihluti svarenda vilja fá fræðslu í skóla og hafa skýrar hugmyndir um hvað þau vilja fá fræðslu um.
Grunnskólanemendur eru ekki líklegir til þess að leita til kennara eða annarra starfsmanna skóla með áhyggjur sínar.

Þessar niðurstöður ríma við eiginlegar niðurstöður í M.Ed. ritgerð. → →

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

9

Ofbeldi á heimilum og líðan unglunga í skóla

Nanna Þóra Andrésdóttir M.Ed. ritgerð í uppeldis- og menntunarfræðum m. áherslu á sérkennslu, 2008*

- Markmið rannsóknarinnar var að athuga reynslu og upplifun unglunga af ofbeldi á heimilum. Hún miðaði að því að fá fram sjónarmið viðmælendanna, með áherslu á líðan í skólanum á meðan ofbeldi stóð yfir
- Rætt var við fimm unglunga á aldrinum 13-17 ára og tilvikin greind nákvæmlega. Átturvirk rannsókn

NIÐURSTÖÐURNAR:

1. HEIMILIÐ OFBELDID:
  - Ofbeldið var í senn oftast líkamlegt og andlegt og stóð yfir í 3- 10 ár.
  - Það einkenndist af mikilli stjórnsemi ofbeldismannsins á heimilinu sem var faðir eða stjúppaðir.
  - Þau lifðu í stöðugum ótta um næstu atvik. Sumum var haldið einangruðu frá vinum og voru undir miklu eftirliti ofbeldismannsins.
  - Öll óskuðu þess að ofbeldismaðurinn færi af heimilinu.
  - Þau brugðust öll við ofbeldinu.*
2. SKÓLINN LÍÐAN:
  - Leið vel í skólanum á meðan ofbeldi var heima fyrir.
  - Upplifðu skólanum sem grófastað. Félagar og vinir voru mikilvægir.

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

10

Athugun á efni dagblaða – vikurits Markmið: Að athuga sýn á og umfjöllun um börn og heimilisofbeldi í prentmiðlum

Í rannsóknnum á þessu efni er stundum vikið að áhrifum orðræðu í samfélaginu. Oft hefur mikilvægi hennar verið undirstrikað án þess að orðræða sé athuguð (Mason og Fattore, 2005). Slíkar ábendingar kveiktu þá hugmynd að einn hluti rannsóknarinnar skyldi fjalla um það.

Í yfirliti Överlien (2007) kom fram að fjöldi birtra fræðigreina á árunum 1997-2007 hafði tvöfaldast samanborið við tímabilið 1975-1995. Grein í Nordisk sosialt arbeid.

Hér var stuðst við sömu leitarorð og gagnagrunna. Niðurstaða: Rannsóknir á orðræðu prentmiðla út frá sjónarhóli barna eru fáar sem engar. (Rannsóknaryfirlit Margrétar Sveinsdóttir, 2008, óbirt.)

Tveim rýnihópum unglunga komið á til að móta leiðarþræði. Þar kom m.a. fram sú skoðun að dagblöðin vernduðu ofbeldismennina.

Barfoed (2008), sænskur blaðamaður og félagsráðgjafi, rannsakaði frásagnir um ættleiðingar barna og valdi m.a. dagblöð til að skoða almenna umfjöllun fyrir doktorsritgerð sína. Hún vill meina að dagblöð miðli vel menningartengdri hversdagsorðræðu og orðræðu sem getur talist almenn og traust (doktorsrit. í Lundi).

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

11

Úrtak og nokkrar niðurstöður í 1. hluta þessarar athugunar

- 94 greinar, 75 (80%) snúa m.a. að börnum og unglingum, 20% nefna þau ekki.
- 29 greinar (31%) nefna áhrif ofbeldis á börn.
- Stúlkur / drengir: 67% /37%
- Algengasti aldur sem er nefndur: 10 – 12 ára

Yfirlit yfir dreifingu á birtingarform ofbeldis sem umræddir miðlar fjalla um jan. – apríl 2008 sýnir mikinn fókus á kynferðislegt ofbeldi sem fjallað er um í 56% greina; til samanburðar er fjallað um líkamlegt ofbeldi í 6% greina.

Guðrún Kristinsdóttir, Menntavísindasviði

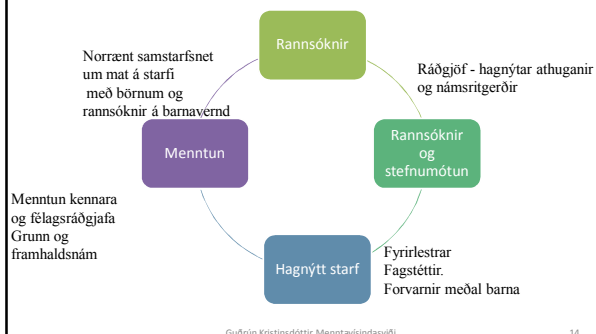
12

Ólík sýn

Hvað helurðu að sé átt við þegar talað er um heimilisofbeldi?	Svör í 4.-6. bekk %	Svör í 7. – 10 bekk %
F.o.f. líkamlegt	15	13
Foreldrar og eldri systkini meiða börn	19	31
Kynferðislegt	2	6
Önnur svör	64	50

Í samanburði við fyrrgreinda dreifingu vekur athygli vekur ólík sýn barna og umfjöllun umræddra miðla. Umfjöllun samrýmist ekki sýn svarenda okkar í könnun 2006.

Verkefninu ekki að fullu lokið en hefur leitt til fjölbreyttrar nýtingar niðurstaðna

Þegar niðurstöður kallast á...

Þegar litið er til misræmis og samræmis í niðurstöðum

- Málefnið enn talsvert viðkvæmt. Hvernig er? umfjöllunin?
- Sum efnisvið eru þöggud, önnur skeggrædd.
  - Börn
  - Drengir sem verða fyrir kynferðisofbeldi,
  - Konur sem beita ofbeldi,
  - Fólk af öðrum en íslenskum uppruna.
- Börn og unglingar leggja áherslu á líkamlegt ofbeldi, kerfin og fjölmiðlar á kynferðislegt ofbeldi.
- Þekking barna og unglunga er til staðar.
- Uppsprettur þekkingarinnar. Nauðsyn á aðgæslu og stuðningi fullorðinna við úrvinnsluna.